

Тіщенко Євген Олександрович
кандидат економічних наук, докторант,
Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-481-1-33>

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ У ПРОЦЕСІ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Поява та поширення використання криптовалют та інших видів цифрових активів, особливо на децентралізованих фінансових ринках, стали новим економічним явищем, яке потребує чіткого визначення переваг і недоліків їх застосування у процесі повоєнної відбудови економіки України з метою розширення можливостей для бізнесу, підтримки ділової активності, доступу до фінансових послуг і умов фінансового обслуговування суб'єктів господарювання, а також сприяння соціально-економічному розвитку країни [1; 2, с. 21; 3, с. 35].

Перехід до цифрових фінансів потребує використання нових інструментів і методів для здійснення платежів і розрахунків, накопичення та заощадження коштів і надання фінансових послуг шляхом використання зручних технологічних сервісів, які забезпечують надійність і безпечність розрахунків і фінансових операцій, поєднуючи децентралізований характер обігу цифрових активів із централізованою природою сучасних грошових фіатних систем [4, с. 181; 5, с. 65; 6, с. 10].

Серед більшості практиків та фінансистів сьогодні існує одностайна думка щодо необхідності використання криптовалют та інших цифрових активів як законних платіжних засобів, які можуть бути використані на рівноправних засадах із офіційно визнаними національними фіатними грошима, перш за все, з метою забезпечення функціонування децентралізованих фінансових

ринків. За даними сайту CoinMarketCap, на початок 2025 р. щоденні котирування здійснювалися більш ніж за десятьма тисячами видів криптоактивів, а загалом у світі їх існує вже понад 30 тисяч, і кількість постійно збільшується [7, с. 115]. Розробники та користувачі криптовалют і цифрових криптоактивів створили доволі розгалужену фінансову інфраструктуру та відповідні сегменти бізнесу, включаючи криптобіржі, платіжні системи тощо, які забезпечують їхній обіг у світовій фінансовій системі.

До головних переваг використання криптовалют і криптоактивів, як платіжних засобів, їх розробники та науковці відносять високу технологічність, анонімність операцій, швидкість розрахунків, децентралізований характер обігу, незворотність фінансових і платіжних транзакцій, відносну зручність зберігання, захист від зловмисників тощо [7, с. 117; 8, с. 44].

Однак практика показала, що криптовалюти мають багато недоліків, у тому числі й неабияку надійність і захист від зловмисників, про що свідчать численні факти втрати криптоактивів або їх викрадення шахраями завдяки кібератакам. Крім того, використання криптовалют і криптоактивів у процесі здійснення фінансових операцій може наражати користувачів на нові ризики, а також надати великим технологічним корпораціям значний вплив на національні грошові та фінансові системи. Ситуація з використанням криптовалют сьогодні повністю описується законом Грешема: «гірші» гроші витісняють із обігу «кращі» [7, с. 116].

Серед науковців сьогодні немає одностайної думки щодо переваг використання криптовалют як платіжних засобів, оскільки це суперечить принципам функціонування сучасних грошових систем (переведення грошей у цифрові форми не впливає на зміну їхньої економічної природи) і наражає національні центральні банки на цифрові ризики та ризики для монетарного суверенітету.

Зокрема, приватні цифрові валюти не можуть виконувати функцію грошей «міра цінності» через свою високу волатильність, яка співпадає з волатильністю фондових індексів (тому в США криптовалюти прирівняно до фондових активів); мають низьку

податкову прозорість операцій і не спроможні підтримувати ліквідність ринку та сприяти забезпеченню фінансової стабільності; можуть негативно впливати на проведення центральними банками грошово-кредитної політики та управління інфляційними процесами; недоступні широкому колу користувачів для практичного використання; не дають можливості отримувати дохід від заощаджень або збереження; суттєво збільшують транзакційні витрати на конвертацію валют, перш за все, в офіційні грошові одиниці, що суттєво знижує рівень їх конкурентоспроможності порівняно з офіційними грошовими одиницями, а також потенційно можуть сприяти незаконним фінансовим операціям, відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Крім того, криптовалюти, як і переважна більшість цифрових криптоактивів, мають низький рівень кібербезпеки, а також високу енергоємність випуску та використання, яка суттєво перевищує енерговитрати на випуск і обслуговування обігу фіатних грошей в електронній формі, що може негативно вплинути на навколишнє середовище та стримувати досягнення цілей стійкого розвитку світової економіки загалом, а в умовах посилення енергетичної бідності може знизити рівень життя населення в багатьох країнах світу [9, с. 24; 10, с. 205].

Проведений аналіз дозволив зробити висновок про те, що найбільш важливими характеристиками окремих видів і форм цифрових грошей і криптоактивів, які користуються довірою користувачів і дозволяють забезпечити цілісність, завершеність і надійність фінансових транзакцій, повинні бути не лише їхня технологічність, а, перш за все, доступність, зручність зберігання, безпечність використання, можливість отримання додаткового доходу від заощаджень, інтеперабельність, екологічність і низька енергоємність випуску та обігу, що акцентує увагу суспільства, на відміну від технологічного підходу, на економічних і соціальних аспектах функціонування сучасних грошових систем [8, с. 49].

Саме таким вимогам, на наш погляд, найбільшою мірою відповідають цифрові гроші центральних банків (CBDC), спроектовані та випущені як у варіанті роздрібної, так і у варіанті

гуртової валюти. Крім того, цифрові гроші центральних банків дозволяють вирішити низку питань, пов'язаних із ефективною реалізацією урядами окремих країн своєї економічної та податкової політики, а у національних центральних банків з'являється більше можливостей для реалізації ефективної грошово-кредитної політики та стримування інфляційних процесів, оскільки використання CBDC сприяє підвищенню рівня фінансової стабільності, дієвості монетарного трансмісійного механізму [11, с. 94; 12, с. 36].

У контексті сприяння повоєнному відновленню та реконструкції економіки України використання цифрових грошей центральних банків дозволяє посилити стабільність діяльності банків, підвищити конкуренцію та рівень концентрації капіталу в банківському секторі, поліпшити стимули для залучення коштів домогосподарств і приватних інвесторів, а також мінімізувати вартість фондування банків, що загалом сприяє стабільності функціонування національних фінансових систем.

Разом з тим, варто мати на увазі, що використання цифрових грошей центральних банків у поєднанні з використанням різноманітних форм і видів приватних цифрових валют і криптоактивів може сприяти трансформації ролі, функцій та структури традиційних фінансових установ, більш ефективному функціонуванню децентралізованих фінансів ринків завдяки їх поєднанню із механізмами функціонування централізованих ринків, а також може суттєво підвищити рівень кібербезпеки фінансових операцій. Тому ефективність використання криптовалют і цифрових активів у процесі повоєнної відбудови України буде значною мірою залежати від їхньої спроможності ефективно підтримувати стабільність грошей і грошового обігу шляхом поєднання переваг цифрових приватних валют із регульованими системами централізованих фінансів.

Головними напрямками подальших досліджень повинні бути забезпечення конфіденційності, безпеки, функціональної сумісності, інклюзивності доступу та організації регулювання використання цифрових активів у процесі повоєнного відновлення економіки України.

Література:

1. Savchenko N., Shostak T., Tishchenko I. The Role of Digital Financial Assets in the Post-War Recovery of Ukraine's Economy. *Ефективна економіка*. 2024. № 7.
2. Науменкова С.В. Основні тенденції розміщення грошової маси та їх вплив на формування грошової політики. *Вісник НБУ*. 2006. № 1. С. 19–26.
3. Міщенко В.І., Науменкова С.В., Міщенко С.В. Цифрові гроші центральних банків: майбутнє інституційних змін у банківському секторі. *Фінанси України*. 2021. № 2. С. 26–48.
4. Тіщенко Є.О. Інституційні засади відновлення та реконструкції економіки України. *Бізнес-навігатор*. 2024. № 3 (76). С. 179–186.
5. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Організація ф'ючерсного валютного ринку. *Фінанси України*. 1998. № 10. С. 60–69.
6. Міщенко В., Жупанин В. Проблеми збалансованості внутрішніх заощаджень та зовнішніх запозичень банків в умовах нестабільності фінансових ринків. *Вісник Національного банку України*. 2008. № 7. С. 8–12.
7. Mishchenko V., Naumenkova S., Mishchenko S., Tishchenko I. Formation and Functioning of Financial Metaverse Platforms. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2025. Vol. 1 (60). P. 111–122.
8. Міщенко В.І., Науменкова С.В., Міщенко С.В. Теоретичні засади та практичні аспекти впровадження і використання цифрових грошей. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 37–57. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2022.02.044>
9. Науменкова С.В. Проблемы сбалансированности денежного рынка Украины. Київ : Наукова думка, 1997. 55 с.
10. Naumenkova S., Tishchenko I., Mishchenko V., Mishchenko S. (2024). Rethinking energy poverty alleviation through energy efficiency: Evidence from Ukraine. *Environmental Economics*. 2024. № (2). P. 198–214.
11. Тіщенко Є.О. Управління операційними ризиками. *Фінансовий простір*. 2017. № 4 (28). С. 91–96.
12. Naumenkova S., Malyutin O., Mishchenko S. Transition to Inflation Targeting in Ukraine: New Tools for Monetary Policy. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. № 166. С. 31–39.